

historisch gegeven de leer der pluriformiteit van een of meer historische kerk (die elk voor zich stander zijn van men zeggen, dat ehelike het eigene shalve het eigene kerk erkent³⁾. e vraag naar de ter de dingen be ns haar oorzaak an deze als een- dichte in de waar en van het eigen in ieder Christen ift aan te leggen cheiden meening ich bij die kerk g het zondige te

Eerst één ter be- bepaald instituut e voorstander der et Prof. Bavinck t „het Woord aalde plaats is, zekerlijk dat, waar het stus, hoe o- ok”. Hij is dus en acht de be- ook op kerken is er een norm ij welke der be- en. Hier gaat het eschouwing naar om een maxi- an de eischen geformuleerd zijn erkteekenen der iet vergeten wor- men in een kerk s, die U aan het erk, waarin men oet verlaten, niet orden is.

it leeft naar zijn maximum, maar en aan dien eisch an kerken ont- rbeeld te geven: s mijn lichaam, nsluiting aan de len wraakten, op rs leer der con-

r de zonde onver- ysthoudt aan een zaak van ge- erzijds richtsnoer ng kan men juist it uit meer doen. l niet anders be- igen kerk en nog daarbij moet hij hun instituut de riformiteit erkent, ken, maar daar te werven ge- met Christenen amenwerking schen kerken, die llen. Wat op elk sloofgemeenschap ieder voor eigen e is plicht. Voor dsomstandigheden ens de eisch van een strijd als de e algemeene afval stuiten, met tijde- gen, mits broeder-

luriformiteit aderscheiden en eersten samen it men ten slotte laat men daare- varen, dan komt ne.

g nu is niet de de ware kerk t. de Gereformeerde; igen vallen onder zij de kerk zijn⁵⁾ leaansche, die een presbyteriale, zoo k moet hebben⁶⁾. grond van de pre- reformeerde Kerk ze belijdenis voor ormeerde kerk en eren neigen er toe norm op te vatten, meten, niet alleen inde een valsche k” nog altijd als rmeerde kerk op- ar geen zaligheid er een Hervormde i bij de ware, d. i. is hij niet gehoort- en Christen zijn”. e Hervormde kerk t, „dat zij de kerk der het „Synodale geloovigen. Steun sij het onderscheid

maschen de ware en de valsche kerk in 't geheel niet let op de vraag, of er in een of ander instituut ook „ware Christgelovigen” zijn, zoodat het aan te merken zou zijn als een „vergadering van ware Christgelovigen”.

Een groot aantal Gereformeerden echter, waaronder U blijkbaar behoort, kan met art. 29 alleen instemmen, wanneer „de ware kerk” als norm, als de norm van het maximum, opgevat wordt.

Maar zoodoende geven zij aan de Belijdenis een anderen zin, dan onze vaders er aan gegeven hebben⁶⁾; en tegenover hen hebben zij, die zich aan de betekenissen der vaders houden formeel genomen, volkomen recht. Daarom was een gravamen noodig om der conscientie wille, om ruimte en uitdrukking te vinden voor de belijdenis der pluriformiteit met volle handhaving van den eisch, dat Gods Woord maatstaf is.

Mijn dank voor de verleende plaatsruimte.

Met Hoogachting,
8 Augustus 1917.

Dr E. M. BUIZER.

¹⁾ Eerst eenige dagen na de plaatsing van mijn artikel over Pluriformiteit der kerk in het „Friesch Kerkblad” van 29 Juni j.l., werd in de bladen bericht, dat bij den Raad van de Gereformeerde kerk te Middelburg een gravamen tegen Artt. 27-30 onzer Belijdenis was ingediend, en kwam ook ik dat al- zoo te weten. Omdat genoemd artikel dus geheel los staat van de indiening van dat gravamen, draagt ook dit ingezonden stuk niet het karakter van eene verdediging tegen eene bestrijding; gelijk de geachte Schrijver dan ook slechts spreekt van eene uiteenzetting, om eene juiste voorstelling van de betekenissen en het doel van zijn bezwaarschrift te doen hebben. Dientengevolge was er voor mij geene reden, om dit stuk te moeten opnemen; en had ook het toezenden er van achterwege moeten blijven; evenals de Inzender „de verdediging uit Schrift en historie” meent niet hier te moeten geven. Immers heeft hij zijn gravamen ingediend bij den genoemden Kerkeraad, en ontvangt hij alzoo in den kerkelijken weg, voor Kerkeraad, eventueel Classis en Synode, gelegenheid om zijn gravamen uiteen te zetten, toe te lichten, te verdedigen, zooveel hem wenschelijk voorkomt en mogelijk is; om het eindelijk als Schriftuurlijk erkend, of als on- schriftuurlijk verworpen te zien. Gedurende dien tijd van samenspreking en kerkelijk onderzoek, diende publieke propaganda uit te blijven. Toch heb ik, nu mij eenmaal plaatsing gevraagd werd, deze niet willen weigeren. Bespreking van het gravamen echter blijve hier, in dit stadium, nu bovendien ook nog de noodige gegevens niet ter publieke kennis gebracht zijn, ter zijde.

²⁾ In dezen heeft Dr Buizer mijn artikel niet goed gelezen, daar ik ter plaatse slechts noem, welke gedachten in pluriformiteit liggen, maar geene waardeering uitspreek.

³⁾ Zoo eenvoudig ligt m.i. de zaak niet. Want men kan wel ook andere kerkelijke instituten buiten het eigene als kerk erkennen, „maar niettemin tegen de leer van de „pluriformiteit der kerk” bezwaar hebben, omdat hare vervanging van de leer van de ware en de valsche kerk zou doen prijsgeven de gedachte, dat Gods Woord die kerkinrichting, en zoo- danig kerkelijk leven, en aansluiting bij die kerk eischt, zoodat iemand, die anders handelde, zondigen zou; waarom men, anderen als personen aan het oordeel Gods overlatende, hen in hun kerkelijk handelen zou moeten veroordeelen als ongehoorzaam aan den Woorde Gods, en verplicht zou zijn, om met hen in hunnen kerkelijken weg, als eenen schuldigen weg, niet mee te werken, doch ook hen er van terug te roepen.

⁴⁾ Deze minimum- en maximum-redeneering loopt m.i. niet zuiver. Het oordeelen en handelen van Art. 29 onzer Belijdenis behoeft ganschelijk niet de meening te doen koesteren, dat men kerkelijk naar den eisch van een maximum leeft. Veeleer kunnen wij zeggen, dat genoemd Art. 29, handelende over de ware en de valsche kerk, niet spreekt over de vraag wie nog als geloovigen erkend moeten worden, noch, waar nog geloovigen kunnen zijn, noch, hoe de Heere Christus Zijne gekochten toebrengen kan, maar over het institutionele, ambtelijke, kerkelijke bestaan en leven, en a.h.w. de minimum-eischen noemt, om een kerkelijk instituut als recht te aanvaarden, zoodat een geloovige er zich bij voegen mag en moet, terwijl bij gemis van beantwoording van een kerkelijk instituut aan die eischen, aansluiting aan dat instituut zonde, en breuke er mee door Gods Woord geëischt is.

Bij een gravamen tegen de leer van de ware en de valsche kerk, gelijk onze Belijdenis die leer voorstelt, komt zakelijk daarom de kwestie hier op neer: of onze Belijdenis terecht, overeenkomstig Gods Woord, die bepaalde eischen als het minste stelt, om een kerkelijk instituut, door aansluiting er bij, te mogen erkennen, dan of met minder vol- staan mag worden.

⁵⁾ Dit is m.i. enkel eene bewering van den Inzender, die hij moeilijk uit de Belijdenis zelve zal kunnen bewijzen, en voor welke ook het doen onzer vaders in de eeuw der Hervorming geen steun biedt.

⁶⁾ Dr Buizer legt eerst — zie ook vorige aanteeke- ning — zijne meening in Art. 29, en zegt dan, dat wie het daar niet mee eens zijn, een anderen zin aan de Belijdenis geven, dan onze vaders er aan gaven. Echter waren onze vaders, naar het mij voor- komt, ook inzake hunne belijdenis van de kerk, wel wat minder ondiep, dan de geachte schrijver van hen schijnt te denken.

S. GREIJANUS.

Tot zoover Dr Buizer en Prof. Greijanus.

Men lette in het artikel van eerstgenoemde op het bezwaar: „medechristenen krenken”. Een kwestie van geopenbaarde waarheid wordt gemaakt tot een

zaak van „ziel” en „ziel”. Een medechristen kan ook zich „ergeren” aan mijn prediking van Christus’ twee naturen. Maar lost men daarmee de kwestie op?

Predikanten en gewetensvrijheid in den N. S. B.-staat.

In „IJmuider Kerkbode” wordt naar aanleiding van een door mij te IJmuiden gehouden rede over de N.S.B. en een enkele dagen later daartegenover gestelde N.S.B.-vergadering met (als spreker) den heer De Bruin (be- zwaard tegen het bespreken van dergelijke zaken in een kerk, hoewel „H.V.”-er) opgemerkt door den heer T. v. Popta:

Op een paar bepaalde dingen wil ik nog even wijzen. Prof. Schilder had gevraagd of hij, wanneer de N.S.B. de macht had, ook naar een concentratiekamp moest.

Daarop heeft de heer de Bruin gezegd: „Wij zullen, als we baas zijn, geen concentratiekampen oprichten in Nederland. Wel zijn er menschen, die er in thuis hoorden. Maar dit staat vast: met dat ondermij- nen van het nationaal-socialisme zou het uit zijn.”

Toen is er een schriftelijke vraag ingeleverd, die on- geveer aldus luidde:

„Als de N.S.B. geen concentratiekampen wil in- richten, welke maatregelen zullen dan genomen worden tegen iemand als Prof. Schilder om te maken, dat dat ondermijnen uit zal zijn?”

Hierop werd door den spreker ongeveer het vol- gende geantwoord:

„Wij beschouwen het ambt van predikant als een zeer hoog ambt, eigenlijk als het hoogste dat er is. Als wij de meerderheid hebben, zullen wij tot de pre- dikanten zeggen: houdt u bij uw werk als predikant, bemoet u niet met de staatszaken, voedt de leden van uw kerk zoo op, dat zij altijd en overal in praktijk brengen wat zij hen leert (is dat den herder van dit schaaft soms gelukt? K. S.) en wanneer de predikan- ten zouden weigeren om zoo hun taak te verrichten, dan zouden wij hun dat beletten.”

Dit is een uitspraak van betekenissen.

Hieruit blijkt dat volgens dezen spreker, als de N. S.B. baas wordt, we niet alleen het recht van ver- eeniging en vergadering zouden missen zooals we dat nu bezitten, maar dat we zelfs het vrije woord op den preekstoel zouden kwijt raken.

En wie zal dan uitmaken of de predikanten hun plicht naar behooren vervullen? Dat zal dan natuurlijk de een of andere N.S.B.-kringleider of provinciale leider moeten doen. Waarschijnlijk iemand die niet weet, hoe een gereformeerde kerk er van binnen uit- ziet, die misschien met geen enkele kerk ooit mee- geleefd heeft, die zou uitmaken of een predikant zijn ambt naar behooren vervult en het Woord verkondigt, dat hij moet verkondigen.

Men voelt wel: het nationaal-socialisme zou, als h t de macht had in Nederland een kerkrijd ontketenen zooals die in Duitschland nu woedt.

Inderdaad, de vele lieden-zonder-hersenen, die thans naast andere met hersenen of onder hen als leiders („oud-strijders” straks!) op het paard geheven zijn, die zullen beslissen hoe 't moet.

En die zullen trouwe predikanten met geweld hin- deren.

Zie naar Karl Barth (rubriek Kerkelijk Leven). Die heeft niet als socialist, doch als christen zijn „in- zooverre” aan de eedformule willen toevoegen. Ik zie ook dit weer anders dan hij. Maar daar gaat het niet om. Zeker is, dat mijnheer Mussert en zijn trawanten de dingen evenmin zullen begrijpen als de Deutsche grootmeesters der volksverzamelingen met applaus- en opkomst-plicht dat vermogen. En dus: zie naar Barth.

Dr W. A. v. Es doet „een eereschuld af”.

Dr W. A. v. Es, onlangs hier door ons uitvoerig van antwoord gediend inzake dat congres, heeft na eenige weken zoo ongeveer gedupliceerd. Hij noemt dat het afdoen van een eereschuld. We zullen maar weer eens luisteren, al kost het ons wat moeite, weer te moeten van wal steken tegen misverstand.

We beginnen met het slot. We lezen:

Prof. Schilder herhaalt haar nog eens, en daarom moeten we wel aannemen, dat hij er nog al eenige waarde aan hecht. Hij spreekt tweemaal van iets, dat in „De Reformatie” heeft gestaan, en, „dat dus Dr W. A. van Es het heeft moeten weten”.

Laat ons daarbij eerlijk zijn: dat we niet altijd alles lezen. Misschien schieten we in dit opzicht geweldig in onzen plicht tekort, maar we erkennen het, we zijn in dit opzicht wel wat ecleetisch.

Dit lijkt me niet eertijk. Als ik iemand aanval, dan moet ik op het punt, dat ik zelf aan de orde stel, den man lezen. Doe ik het niet, dan laat ik hem be- weren, wat hij juist bestreed. Alzoo deed Dr v. Es. Hij had beter amende honorable kunnen doen, dan dergelijke quasi-ironie tot pantser kiezen.

Dr v. Es spreekt ook over Barth. Hij vindt het vrijwel overbodig, zooveel attentie aan den man te geven. Voetius en dergelijke, Hoornbeek, hebben wel op gelijke wijze gedaan met tijdgenooten (lees Hoornbeek maar eens tegen Weigel), en die zijn wel zeer nuttige lieden, ook volgens Dr v. Es, maar ze hebben het voordeel, dood te zijn. Wie zulke lieden in het heden navolgt, heeft het niet zoo best bij Dr v. Es:

Dat Barth voor onze nationale gereformeerde theo- logie nu werkelijk zulk een buitengewoon belangrijke persoonlijkheid is, hebben we tot hertoe nog niet kunnen inzien.

Geen wonder, dat Dr v. Es dat niet inziet. Hij belijdt immers zelf:

Eerlijk gezegd: kost het ons zoo zoetjes aan eenige zelfoverwinning, om als we dien naam (van Barth)

ergens boven of in een artikel lezen, het geschrift niet onwillekeurig uit onze handen te leggen.

Maar als Dr v. Es niet meer de discussie volgt, waar- om grijpt hij er dan op in?

Dr v. Es vervolgt:

Wat voor Duitschland toch wel goed in zijn theologie is, vinden we in onze nationale Gereformeerde theo- logie veel beter terug, en dan zonder de schaduwkanten, en eenzijdigheden en leentjes, gebreken en wat al niet.

Dit is een onjuiste probleemstelling. Barth geeft niet een „minder goede” editie van „onze nationale Gerefor- meerde theologie”, met „schaduwkanten”, „leentjes”, „gebreken” etc. Hij geeft iets, dat absoluut anders is. In alle hoofdstukken, in alle vooronderstellingen. Wie dat niet ziet, toont te hebben gedaan als Dr v. Es: niet meer de discussie gevolgd te hebben.

Maar waarom dan er over geschreven?

Later meer; niet te veel in eens.

K. S.

BOEKBESPREKING

Bloesem. Een boek voor meisjes, samen- gesteld door Diet Kramer.

Uitg.-Mij „Holland” — Amsterdam.

Dit voortreffelijk uitgevoerde boek is al eenigen tijd in ons bezit en de aankondiging heeft te lang op zich laten wachten. Maar het is een boek, dat niet verouderd en daarom is ook nu nog een aankondiging op tijd. Diet Kramer, bekend als Schrijfster, heeft hier verzameld een keur van leesstof voor meisjes, lectuur van ver- schillend karakter, maar steeds interessant. Over den aanleg van een eigen tuintje, over de schoonheid van het glas, over de vreugde van het kampeeren wordt ge- schreven, Mevr. Sevensma-Themmen leverde een bijdrage over Italië, Mevr. Norel—Straatsma, Wilma, Mary Pos, Nel van der Vlis en Greeth Smitskamp gaven belle- tristische verhalen uit de belangstellingsfeer van het meisje, Ninke van Hichtum bewerkte een sprookjes- verhaal, Berendien Meyer—Schuiling en Lidy van Bysseleijn verzorgden de poëzie. Vele zwart-witte platen illustreren het boek, naast foto's op kunstdrukpapier en reproducties van Tjeerd Bottema.

Nu het weer de tijd is van het boekgeschenken is het de moeite waard aan dit boek met zijn verscheidenheid van inhoud, aandacht te geven. Voor de meisjes van den „bakvischeeltijd” is het een welkom cadeau.

Tom Welders, door C. Th. Jongejan—de Groot, Bandteekening en illustraties van Mole- naar.

N.V. Gebr. Zomer & Keunings U.M. — Wage- ningen.

Met voldoening kan worden geconstateerd, dat meer en meer opkomt het christelijk jongens- en meisjesboek, dat in zijn opzet en zijn uiterlijk een vergelijking met het neutrale jeugdboek van het bekende royale, goed geillustreerde type, glansrijk kan doorstaan. Zoals het bovengenoemde meisjesboek „Bloesem”, is ook „Tom Welders” een uitgave, die aan het beste moderne jeug- boek volkomen gelijkwaardig is. De frissche bandtee- ning — een debuut op dit gebied van den tekenaar — de goede illustraties, de groote, duidelijke letter, het frissche formaat, alles is geheel „in stijl” en doet dit boek zich presenteren met dezelfde aantrekkelijkheid, die het neutrale jeugdboek zoo populair maakt.

Ik begin met op dit uiterlijk te wijzen, omdat het een zeer belangrijke factor is voor het welzijn, en dikwijls het verlangen is uitgesproken, dat we toch christelijke jeugdlectuur zouden krijgen, die voor de neutrale in uiterlijke verzorging niet behoefde onder te doen. Maar natuurlijk ligt in den inhoud het zwaarte- punt: het christelijke jeugdboek moet allereerst zijn een boek, dat in zijn wezen aan dit epitheton beantwoordt. Dit nu kan met goed recht getuigd worden van deze nieuwe uitgave. Mevr. Jongejan—de Groot, die wel als Schrijfster van belletristische schetsen bekend is, maar voor 't eerst op dit terrein van lectuur uitkomt, is er in geslaagd, een verhaal te geven, dat aan de eischen van het christelijk jeugdverhaal volkomen voldoet. De kracht der christelijke opvoeding en de openbaring van het christelijk geloof binnen de grenzen, die in het jongensleven natuurlijk zijn, komen duidelijk tot hun recht. En het gebeuren zelf is boeiend verteld en houdt de aandacht gespannen. Er is avontuurlijkheid zonder overdrijving en er is opvoedende strekking zonder dik- doenerigheid. Wat Tom Welders beleeft, aan jongens- vreugde en genoegelijkheid, maar ook aan angst door eigen schuld, is mogelijkheid in ieder jongensleven. En wat daaruit voortvloeit aan invloed in het geestelijke, is eveneens reëel voor iederen jongen, die door zijn op- voeding de christelijke waarden en waarheden kent. Dat is het, wat we hebben moeten in het christelijk jeugd- boek en daarom verdient dit verhaal van Mevr. Jonge- jan—de Groot de belangstelling van alle ouders, die dat christelijk jeugdboek voor hun kinderen verlangen.

C. T.

Voorts kondigen we aan:

Bijbelsch Handboek en Concordantie, be- vattende een kort begrip der Bijbelboeken met tal van verklaringen ook op het gebied der gewijde geschie- denis en van het Heilige Land en een register der onder- werpen, een concordantie, een alphabetische lijst der eighnamen en eenige kaarten, derde druk, N.V. J. M. Bredée's Uitgevers-Maatschappij, Rotterdam;

Schoolatlas voor Bijbelse Geschiede- nis, door Dr A. van Deursen, met een alphabetisch register van namen, bestemd voor schoolgebruik, maar ook voor den Bijbellezer, J. B. Wolters' Uitgevers-Maat- schappij, Groningen, Den Haag, Batavia;

een modern-uitgegeven propaganda-drukwerk van de christelijke Sportorganisaties in Nederland, ter versprei- ding te bekomen aan het Secretariaat: Oostsingel 25, Schiedam.